

Sírmegváltások a kolozsvári temetőekben

A Házsongárd Alapítvány több mint két évtizede foglalkozik a temető értékes síremlékeinek restaurálásával, folyamatos gondozásával, és emellett tanácssal igyekszik segíteni az érdeklődőket a sírhelyek megváltásával, javításával, restaurálásával kapcsolatosan. Sokszor igen nehéz helyzetekről értesülünk, és az alapítványhoz érkező segítségkérések között több olyan is van, amelyben a kétségbeesett családok arról számolnak be, hogy rokonaik sírhelyét már másoknak adták ki. Az esetek döntő többségében ez amiatt történt, hogy a család elfelejtette megváltani a sírhelyet, de sokszor találkoznak a családok bonyolult, időnként megoldhatatlan jogi helyzettel. Hogy megkönnyítsük a kolozsváriak ügyintézését és elkerülhessék a kellemetlen helyzeteket, ezen összefoglalóban szeretnénk ismertetni a legfontosabb tudnivalókat a sírhelyek megváltásáról.

A kolozsvári temetők működését az önkormányzat 2014-ben szabályozta, és a 300/2014-es számú határozattal a szabályzatot elfogadta (HCL 300/2014). A szabályzat hivatalos neve: *Regulament de organizare și funcționare a cimitirelor apartinând domeniului public al municipiului Cluj-Napoca și aflate în administrarea Consiliului local al municipiului Cluj-Napoca* mely a polgármesteri hivatal honlapján is fent van. <https://primariaclujnapoca.ro/informatii-publice/regulament-local/regulament-de-organizare-si-functionare-cimitirelor-apartinand-domeniului-public-al-municipiului-cluj-napoca-si-aflate-administrarea-consiliului-local-al-municipiului-cluj-napoca/> Más romániai temetőkhöz képest ez a szabályzat eléggé szigorú, de az országosan általánosnak mondható, hogy a kolozsvári temetőkben is 20 évre lehet megváltani a sírt, és ezt a megváltást minden 20. év után meg kell újítani. Az újra-megváltásának a lejáratí év folyamán kell megtörténnie, tehát egy 2022-ben lejárt sírt ebben az évben bármikor meg lehet váltani (a nyugtán vagy szerződésben szereplő hónap és nap nem számít), emellett a szabályzat még 3 hónapos “kegyelmi” időt enged, azaz a legvégső határidő a következő év március 31-e, példánk esetében 2023. március 31. E dátum után már nem lehetséges kifizetni a megváltást, csak különleges esetekben és külön elbírálással, amelyek nem sok pozitív végeredménnyel kecsegtetnek.

A sírhely megváltásának lejártáról elméletileg küldenek értesítést (az év decemberéig), de csak elméletileg. Gyakorlatilag van, aki kap, van, aki nem. Sok esetben régi a temetői regiszterekben szereplő cím, már rég máshol laknak a tulajdonosok, vagy már meghaltak, és az örökösök laknak máshol. Az egyházak esetében volt tapasztalható, hogy néhány sírhelyről kaptak értesítést, néhányról pedig nem, holott a székhelyük több mint száz éve ugyanott van. Üdvös volna, hogyha a temető vezetősége minden év elején egy plakátra kitenné az az évben lejáratí sírok parcelláját és sírszámát, hogy az arra járó esetleg figyelmeztethesse a szomszédot, barátját, ismerőst a lejáratí sírhelyről. Egyelőre bármilyen sírhellyel kapcsolatos információt csak a rokonságnak adnak ki egy igazolás formájában. A telekkönyv például nyilvános, kérésre a telekkönyvi szám alapján közlik a tulajdonos nevét, s talán még azt is, hogy a telekadó meddig van kifizetve. A kolozsvári temetőkben ez hétpecsétés titok – bár erről szóló rendelkezést még nem olvastunk.

A legszigorúbb rendelkezése a szabályzatnak, hogy a sírhely megváltását csak a tulajdonos(ok) vagy az általa/általuk közjegyző előtt felhatalmazott személy rendezheti személyesen. A magánszemélyek most már online is kifizethetik, de az a felület nem kezelhető

könnyen, és az igazoló okiratokat azon a felületen is fel kell tölteni. Így marad az ez esetben egyszerűbb személyes ügyintézés, amely nem túl bonyolult, hogyha a sírhely jogi helyzete tiszta. A megváltáshoz ki kell tölteni egy űrlapot, mellékelni kell a sírról készített képet, amelyen látszik, hogy a sírhely gondozott, van kerete, látszanak a nevek, és a sírhely jól látható részére fel van vésve a parcella és sírszám. Ha ezek közül valami hiányzik, akkor azt a megváltás előtt valamelyik temetőben dolgozó vállalkozóval el kell végeztetni (vésés, keretkészítés, nevek). Egy jelöletlen földhalmot nem lehet megváltani a következő 20 évre. Ezért jó előre kell tájékozódni, a munkálatoknak nekifogni, hogy a határidőt ne lépje túl senki. Ezen iratokkal, képekkel felvértezve a Házsongárdi temetőben levő központi irodában hétfőtől péntekig, 7:00 és 13:30 között (csütörtökön 15:30-ig) lehet elintézni a sírmegváltást (négyzetméterenként 100 lej, ehhez jön sírhelyenként 200 lejes takarítási díj).

Ha nem a mi nevünkön van a sírhely, akkor előbb meg kell tudni, hogy pontosan kik szerepelnek bérlőként a temető nyilvántartásában. Erről a temető irodáján kérésre igazolást adnak ki (20 RON) amelyen szerepel a temető neve, parcella, sírszám, megváltás periódusa és a bérlő(k) neve. Erre a 7 napig érvényes igazolásra szükség lesz a következőkben, ugyanis, ha felmenőink nevén van még a sírhely (szülők, nagyszülők, oldalági rokonság), akkor – mint egy ingatlan esetében – sajnos kötelezően le kell járatni az örökösödést a közjegyzőnél. Ha a felmenők után már lejárták az örökösödést, akkor viszonylag egyszerűbb az eljárás, mert (kötelező módon) ugyanannál a közjegyzőnél csak egy kiegészítést kell hozzátenni (anexă la succesiune). Az örökösödési végzéssel kell bemenni a temető irodájába, a sírhelyet a nevünkre iratni (50 RON) és akkor ki lehet fizetni a megváltást is. Az örökösödési végzés kiállítása utáni 6 hónapban át kell iratni a sírhelyet az új bérlő nevére, akkor is, ha még nem járt le a sírhely megváltása. Ez esetben nem kell újból megváltani a sírhelyet, csak az átírási díjat kell megfizetni.

Nagyon figyeljünk a megváltás periódusának a végére, 20 év alatt sok minden történik, ha a határidőt túllépi a bérlő, akkor elveszti a sírhelyet, és nem lehet sem örökösödést lejártni, sem átírni. A határidőn csak akkor lehet túllépni, ha a közjegyzőnél már be van indítva az örökösödés, vagy a sírhely egy pernek a tárgya. Erről a közjegyző vagy az ügyvéd hivatalos értesítést kell kiállítson, amelyet a polgármesteri hivatalban kell iktatni feltétlenül a megváltás periódusában (plusz a következő év március 31-ig), és akkor addig a sírhely nem adható tovább, míg az ügy le nem zárul. Ez abban az esetben mentőöv, hogyha későn jut eszünkbe az örökösödést elindítani, vagy bonyolult a jogi helyzet, és a határidő előtt nem lehet megoldani. E helyzet tudomásulvételéről a temető igazgatósága hivatalos értesítést küld.

Egy sírhelynek lehet több bérlője is (volt rá példa, hogy 12-en örökölték egy sírhelyet), ha például az örökösödés lejárata után ennyien jogosultak rá. Az örökösök megegyezhetnek, hogy csak kevesebb vagy csak egy tulajdonos legyen (például aki Kolozsváron lakik), akkor a többiek közjegyző előtt le kell mondjanak róla. A jó hír, hogy ha egy sírhelynek valaki csak 1/12 részének bérlője, akkor is kifizetheti a teljes sírhely megváltását 20 évre. Ez akkor segítség, hogyha kegyeletből örizzük a sírhelyet, de nem szeretnénk használni.

A több bérlő temetés vagy a sírhely felújítása, rendezése esetén okoz gondot: a sírba csak a IV. fokú rokonságig engedhető meg a temetés, és ebbe nem tartozik bele a házastárs és annak rokonai (például két testvér közös sírhelyébe nem temethetik egyik apósát vagy anyósát). A temetést vagy a sírhely felújítását pedig meg kell engedje mindegyik tulajdonos, amely ugyancsak közjegyző előtti nyilatkozattal lehetséges.

A szabályzat szerint minden kolozsvári lakcímmel rendelkező család jogosult egy sírhelyre, melyet – elméletileg kizárólag – egy családtag halála esetén utalnak ki. Kivételt képeznek a súlyos betegek, veteránok, volt hadi- és politikai foglyok, forradalmárok stb. Nem tudunk olyan szabályról, amely meghatározná, hogy melyik temetőben adnak sírhelyet, újabban többször a kajántói temetőben adnak (Pomet), de a Házsongárdban is heti rendszerességgel jelennek meg új sírhelyek, és több a halálozás előtti kiutalás (az új bérlők elkészítik a sírkeretet, követ, és a név alatt csak születési dátum van), tehát feltehetően igen sok veterán, volt hadi- és politikai fogoly valamint forradalmár van közöttünk. A szabályzat nem rendelkezik arról pontosan, hogy a lejárt sírok közül melyeket lehet az új bérlőknek kiadni, elméletileg a legutolsó megváltás dátuma, a telítettség és az elhanyagoltság a három kritérium, de jellemzően a régi sírkövel rendelkező, „jó helyen” levő sírhelyek találnak nagyon hamar új gazdát, és legalább egy esetről tudunk, hogy a hosszú jogi huzavona és sikertelen próbálkozás után rögtön egy hónappal tovább is adták a sírhelyet. Végülis törvénytelenység nem történik, a módszer és kritérium a temető irodáján dolgozók jóindulatára és döntésére van bízva.

Sokakban még él az emlék, hogy a reklámújságokban adták-vették a sírhelyeket, de ez most már nem lehetséges. A sírhelyet csak ajándékozni lehet legfennebb III. fokú rokonnak (ebbe például a nagybácsi és nagynéni beleesik, de az I. unokatestvér már nem), illetve végrendelkezni lehet róla. A végrendeletnél nincsen megkötés, lehet bárkire vagy intézményre hagyni a sírhelyet. Nyilván ez akkor érvényesíthető, amikor a végrendelkező meghalt – a kedvezményezett pedig lejárhatja a testamentum alapján az örökösödést a sírhelyről, és átiratja a saját nevére. Mindkét esetben, az ajándékozás és végrendelkezés esetén is közjegyző előtti nyilatkozattételre vagy végrendelkezésre van szükség, a temető által kiállított igazolás alapján – miszerint a sírhely valóban a mi nevünkön van, tehát ajándékozhatjuk vagy végrendelkezhethetünk róla.

Az örökösödés vagy végrendelkezés folytán megtörténhet, hogy adott pillanatban több sírhelyünk lesz, nem csak egy, és olyan mendemondákról is hallottunk, miszerint a temető irodáján megtagadták az egynél több sírhely megváltását. Ennek igazságtartalmát nem tudjuk, a szabályzat csak az önkormányzat által kiutalt sírhelyek esetében szigorúbb. Ha például valamelyik fentebb említett helyzet alapján valaki valamikor rég igényelt és kapott egy sírhelyet az önkormányzattól, de utána még örökölt is néhányat, és ha nem a kapott sírhelybe temetik el, akkor, és csak arról a sírhelyről elveszíti a család a bérleti jogot. Az örökölt vagy ajándékba kapott sírhelyre ez nem vonatkozik, tehát ha nagy volt a rokonság és 10 sírhelyet örököltünk, azt természetesen mind meg lehet váltani, és örökösök is megválthatják, a temető adminisztrációja pusztán a „mennyiség” miatt nem utasíthatja el.

Az örökösödés beindítása során szoktak kiderülni a bonyolult jogi helyzetek, egy esetet tudunk, amikor a sírhely még az üknagymama nevében volt. Ha nehéz helyzettel találkozunk, akkor időben kérjük ügyvéd illetve közjegyző segítségét. Sok esetben már lehetetlen felkutatni az oldalági rokonokat, így, ha csak kegyeletből szeretnénk a sírhelyet megőrizni, elegendő ha a közjegyző csak a mi részünkről állítja ki az örökösödési végzést, és annak alapján ki lehet fizetni a sírhely megváltását.

És végezetül a műemlékekről. A Házsongárdi temető egésze műemlék (műemlékkódja: CJ-IV-m-B-07839) és ezen belül 396 sírhely vagy sírkő külön műemlékként van nyilvántartva, és folyamatban van még 414 sírhely/sírkő műemlékké nyilvánítása. Ez komoly védettséget nyújt, hiszen a lejárt, de műemlék sírokat nem lehet új bérlőknek kiadni, és a sírköveket sem lehet

„bántani.” Sok műemlék sírhelynek viszont van bérelője, így nekik több kötelességük is van. A műemlék sírköveken bárminemű módosítást csak a Regionális Műemlékvédő Bizottság engedélyével lehet elvégezni (Direcția Județean pentru Cultură Cluj – Comisia Zonală a Monumentelor Istorice – CZMI <https://djcccluj.wordpress.com/>), beleértve a sírkő esetleges kicserélését is. A bizottság havonta ülészik, a tervezett módosításokról szóló leírást előtte egy héttel kell benyújtani, és a bizottság dönti el, hogy erre engedélyt ad vagy sem. A temető egészének műemléki védettsége alapján minden egyes 1940. évnél régebbi vagy 1,2 méternél magasabb síremlék is védett, így azokra is a fenti szabályok érvényesek. Járjunk elől jó példával, értékes, régi sírköveink karbantartását, restaurálását csak szakemberekre bízunk, ebben pedig a Házsongárd Alapítvány tud tanáccsal szolgálni.

Reméljük e kis összefoglalóval segíthetünk, és kevesebb szomorú és kétségbeesett levelet fogunk ilyen témában kapni. Érezzük felelősségünknek azt, hogy rokonaink, felmenőink nyughelyét megőrizzük, szépítsük, még akkor is, ha a jogi lehetőségek meglehetősen szűkösek és nem feltétlenül kedvezőek.

Sipos Dávid
a Házsongárd Alapítvány titkára